

บทที่ 2 อาณานิคมของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นจนแพร่หลายออกไปยังประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ทำให้แต่ละประเทศมีผลิตผลทางการอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาทางระบายสินค้าที่ผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมไปยังประเทศอื่น ๆ ประเทศมหาอำนาจในยุโรปจึงต้องการแสวงหาอาณานิคมของตน นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากการสำรวจทางทะเลตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 มาแล้ว และนับตั้งแต่บัดนั้นมาประเทศมหาอำนาจยุโรปต่างก็พากันไปสำรวจทางทะเลและจับจองดินแดนต่าง ๆ มาเป็นอาณานิคมของตน อาณานิคมเหล่านี้มีทั้งในอเมริกา เอเชีย และแอฟริกา จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 ประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ได้แสวงหาดินแดนกันมากขึ้นกว่าเดิม และบางครั้งก็ได้พบดินแดนใหม่ที่ยังไม่มีใครยึดครอง แต่บางครั้งก็มีการช่วงชิงดินแดนที่มีเจ้าของอยู่แล้ว เราอาจเรียกสมัยนี้ว่าสมัยจักรวรรดินิยม (Imperialism)

สาเหตุของการจับจองอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจในยุโรป

ประเทศมหาอำนาจในยุโรปต่างพากันแสวงหาอาณานิคมด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

1. การเมือง ประเทศมหาอำนาจที่เข้าจับจองอาณานิคมมีความเชื่อว่า ถ้ามีฐานทัพเรือของตนในดินแดนต่าง ๆ ก็จะเป็นการช่วยคุ้มครองการเดินเรือและการค้าของตนไม่ให้ชาติอื่นขัดผลประโยชน์ของตน ในบางครั้งก็ต้องการยึดอาณานิคมไว้เป็นรัฐกันชนไม่ให้ชาติอื่น ๆ ขยายอิทธิพลของตนได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ฐานทัพเรือในเขตต่าง ๆ จะช่วยให้เป็นประเทศมหาอำนาจควบคุมทางทะเลไว้ได้ ประเทศอังกฤษเข้ายึดเขตช่องแคบยิบรอลตาร์เพื่อเป็นทางเข้าสู่ทะเลแดงและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ยึดสิงคโปร์เพื่อเป็นฐานทัพเรือในตะวันออกไกลเป็นต้น

2. การเศรษฐกิจ ประเทศมหาอำนาจต้องการวัตถุดิบจากอาณานิคมของตนมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศที่เป็นเจ้าของอาณานิคมมีสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นและร่ำรวยมาก

3. การค้า ตลาดการค้าที่สำคัญของประเทศมหาอำนาจ คือ อาณานิคมของตน การค้าดำเนินไปอย่างเป็นอิสระ คือเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม และยังเป็นเป็นที่ที่พวกนายทุนพากันไปลงทุนในอาณานิคมของตนซึ่งได้ผลกำไรงาม

4. การระบายพลเมือง เนื่องจากประชากรในยุโรปทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลต้องการให้ประชาชนออกไปทำมาหากินนอกประเทศ และเข้าไปตั้งหลักแหล่งในอาณานิคมของตน คนส่วนใหญ่ที่เดินทางออกนอกประเทศมักเป็นผู้แสวงหาโชคลาภหวังไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในแดนอื่น ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้อพยพออกนอกประเทศกันมาก

5. เพื่อเผยแพร่ศาสนา ประชากรในยุโรปส่วนใหญ่นับถือคริสตศาสนา ดังนั้นจึงมีการเผยแพร่คริสต์ศาสนาหลายชาติด้วยกัน ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน ฮอลันดา เดนมาร์ก เป็นต้น นอกจากจะทำการเผยแพร่คริสตศาสนาในหมู่ชาวอาณานิคมแล้ว พวกมิชชันนารีเหล่านี้ยังไปสร้างคริสตจักรและตั้งหลักแหล่งในอาณานิคมนั้น ๆ ด้วย

6. ทางด้านสังคม มหาอำนาจตะวันตกมีความเชื่อว่า ประเทศต่าง ๆ ที่พบนั้นเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นเมื่อเข้ายึดเป็นอาณานิคมได้แล้วเขาก็พยายามแก้ไขระเบียบการปกครองการเมืองและสังคมเสียใหม่ และในขณะเดียวกันก็เผยแพร่อารยธรรมตะวันตกเพื่อให้มีความเจริญขึ้นกว่าก่อน

7. ความรู้สึกในชาตินิยม ประเทศมหาอำนาจตะวันตกมีความเชื่อว่า ถ้าได้อาณานิคมมาก ย่อมหมายถึงการเพิ่มอำนาจทางทะเลมากขึ้น และเกิดความรู้สึกในชาตินิยมทำการแสวงหาอาณานิคมเพิ่มขึ้นเพื่อความป็นมหาอำนาจ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีอาณานิคมมากที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือในปี 1815 ภายหลังสงครามกับฝรั่งเศสในสมัยจักรพรรดินโปเลียนมหาราช อังกฤษได้ปกครองดินแดนต่าง ๆ มากมาย เช่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย พม่า ดินแดนต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกา เป็นต้น อังกฤษพยายามรักษาอาณานิคมของตนเพื่อประโยชน์ทางยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ ใช้เป็นท่าเรือเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการคมนาคม

อังกฤษปกครองออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นดินแดนที่พบใหม่และเพิ่งจะมีความก้าวหน้าในระยะเวลาประมาณ 100 ปีมานี้เอง ทวีปออสเตรเลียเป็นเกาะใหญ่อยู่ทางซีกโลกภาคใต้ ดินแดนส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย มีอากาศแห้งแล้ง ประชาชนประกอบอาชีพด้วยการเลี้ยงสัตว์และทำการเพาะปลูกบ้างเล็กน้อย เขตภาคเหนือเป็นเขตร้อนได้รับฝนในฤดูมรสุม ภาคใต้ภาคเย็นได้รับฝนในฤดูหนาว ภาคตะวันออกเป็นเขตชายฝั่งทะเลได้รับฝนตลอดปี

ในทวีปออสเตรเลียมีชาวพื้นเมืองอาศัยอยู่ก่อนแล้ว เป็นมนุษย์ที่มีความเจริญในขั้นยุคหิน ใช้อาวุธที่ทำด้วยหินยังไม่รู้จักใช้โลหะ ไม่รู้จักทำการเพาะปลูก แต่เมื่อชาวยุโรปเข้าไป

อยู่ ชาวยุโรปพยายามสร้างอารยธรรมให้แก่ชาวพื้นเมืองแต่ได้ผลน้อยมาก ในระยะต่อมาชาวพื้นเมืองลดจำนวนลงไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนและดินแดนนี้ก็เต็มไปด้วยชาวยุโรปเป็นส่วนใหญ่

ก่อนที่จะมีผู้พบทวีปออสเตรเลียนั้น มีผู้เข้าใจว่าทางใต้ของประเทศอินเดียมีแผ่นดินอยู่ในซีกโลกใต้เรียกว่าแผ่นดินใต้ (Terra Australis) นักสำรวจชาวสเปนชื่อ Quiros ได้ทำการสำรวจใน ค.ศ.1606 และไปพบหมู่เกาะตาฮิติ (Tahiti) คนต่อมาคือทอเรส ได้พบช่องแคบทอเรส (Torres)

ต่อจากนั้นชาวฮอลันดาได้ทำการสำรวจในระหว่าง ค.ศ.1642-1643 คือ อาเบล ทัสมาน (Abel Tasman) ได้สำรวจเกาะทัสมาเนีย (Tasmania) และให้ชื่อว่าฮอลแลนด์ใหม่ (New Holland) แต่ชาวฮอลันดาไม่ได้เอาใจใส่ดินแดนที่พบนี้อย่างจริงจัง เนื่องจากที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์ และชาวพื้นเมืองโง่เขลาไม่น่าสนใจ

จะเห็นได้ว่าชาวฮอลันดาเป็นผู้พบทวีปออสเตรเลีย แต่ผลงานที่ดีเด่นนั้นเป็นของชาติที่ค้นพบต่อมาคือชาติอังกฤษ

นักเดินเรืออังกฤษคนแรกที่มาถึงทวีปออสเตรเลีย คือ วิลเลียม แดมเพียร์ (William Dampier) ได้เดินทางมาสำรวจระหว่าง ค.ศ.1608-1609 ได้ทำการสำรวจฝั่งตะวันตกของทวีปออสเตรเลีย เขาได้เขียนหนังสือเล่าลักษณะภูมิประเทศและความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองไว้ หลังจากนั้นก็ไม่มีผู้ใดให้ความสนใจทวีปออสเตรเลีย เพราะการสำรวจเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มหาอำนาจตะวันตกให้ความสนใจในการสำรวจมหาสมุทรแปซิฟิกกันมากขึ้น แต่ยังไม่มีความสนใจที่เห็นว่ออสเตรเลียเป็นเกาะ และใน ค.ศ.1770 กระทรวงทหารเรือได้ส่ง เจมส์ คุก (Captain James Cook) ออกทำการสำรวจมหาสมุทรแปซิฟิก และเขาได้พบว่านิวซีแลนด์เป็นเกาะประกอบด้วย 2 เกาะใหญ่ คือ เกาะเหนือและเกาะใต้ ต่อจากนั้นเขาได้สำรวจฝั่งตะวันออกของออสเตรเลียและได้ขึ้นบกที่อ่าวโบตัน (Botany) และประกาศจับจองเป็นดินแดนของอังกฤษ ต่อมาดินแดนนี้มีชื่อว่า นิว เซาท์ เวลส์ (New South Wales) มีซิดนีย์ (Sydney) เป็นเมืองหลวง นายกรัฐมนตรีของอังกฤษในเวลานั้น คือ วิลเลียม พิตต์ (William Pitt, The Younger) มีความเห็นว่าอังกฤษสูญเสียอาณานิคมในอเมริกาไปแล้วและไม่สามารถจะเนรเทศนักโทษไปอยู่ในอเมริกาได้อีกต่อไป เขาจึงสั่งให้เนรเทศนักโทษไปอยู่ในทวีปออสเตรเลีย เพื่อเป็นการระบายนักโทษให้มีการประกอบอาชีพโดยอิสระและให้กลับตัวเป็นคนดี ดังนั้น ใน ค.ศ.1787 อาร์เธอร์ ฟิลลิป (Captain Arthur Phillip) ได้คุมขบวนเรือนักโทษ

รุ่นแรกไปออสเตรเลีย และได้ไปตั้งนิคมที่เมืองซิดนีย์ (Sydney) เมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1788 และในการไปตั้งหลักแหล่งในระยะแรกนั้นเกิดความลำบากมากเพราะมีไข้ชุกชุมและนักโทษมักพยายามหลบหนี เนื่องจากผิวดินฟ้าอากาศและได้รับความเดือดร้อนมาก การเพาะปลูกไม่ได้ผลต้องพึ่งสินค้าจากประเทศอังกฤษทั้งเครื่องนุ่งผ้าและเสบียงอาหาร

อาณานิคม นิว เซาท์ เวลส์ เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยมา ประชาชนมีจำนวนมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นนักโทษที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ นายทหารนอกประจำการและผู้แสวงหาโชคกลาง คนเหล่านี้พยายามส่งเสริมฐานะของตนให้ดีขึ้นและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่รัฐ เช่น จอห์น แม็คอาเธอร์ (John Mac Arthur) ได้ทดลองเลี้ยงแกะพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าแกะพันธุ์ เมอริโน (Merino) ให้ขนงดงามมาก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงแกะ เพราะใน นิว เซาท์ เวลส์ มีทุ่งหญ้ามาก เพราะในการเลี้ยงสัตว์สินค้าที่สำคัญ คือ การตัดขนแกะไปขายในต่างประเทศและกลายเป็นอาชีพที่สำคัญของชาวออสเตรเลียมาจนทุกวันนี้

ใน ค.ศ.1813 ชาวอังกฤษชื่อ เกรกอรี่ แบล็กสแลนด์ (Gregory Blaxland) ได้ทำการสำรวจดินแดนห่างจากฝั่งทะเลเข้าไป ได้ทำการสำรวจข้ามภูเขาสีน้ำเงิน (Blue Mountain) ได้พบทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ เหมาะที่จะทำการเลี้ยงสัตว์และการกสิกรรม ต่อมาจึงมีผู้อพยพเข้าไปทำมาหากินกันมาก

หลัง ค.ศ.1815 แล้ว รัฐบาลอังกฤษเนรเทศนักโทษมาอยู่ในออสเตรเลีย ปีละประมาณ 3000-4000 คน นักโทษเหล่านี้ได้ทำประโยชน์ให้แก่อาณานิคมแห่งนี้มาก เช่น เป็นกรรมกรสร้างถนน ทำเรือ ทำงานบ้าน และทำการเกษตร ในระยะต่อมาผู้แสวงหาโชคกลางพวกอื่นที่เข้าไปทำมาหากินในออสเตรเลียได้แสดงความรังเกียจพวกนักโทษมากขึ้น และในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 คนเหล่านี้ได้เรียกร้องรัฐบาลส่งนักโทษเข้าในออสเตรเลีย แต่รัฐบาลอังกฤษยังส่งนักโทษไปออสเตรเลียตะวันออกจนถึง ค.ศ.1840 และส่งไปที่เกาะทัสมาเนียจนถึง ค.ศ. 1852 และส่งไปทางเขตตะวันตก ระหว่าง ค.ศ.1850 ถึง ค.ศ.1868

นักโทษที่เข้ามาในระยะแรก ๆ นั้นอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ว่าราชการ (Governor) ซึ่งจะจัดแบ่งนักโทษให้ทำงานเพื่อราชการหรือไปเป็นกรรมกรของพวกที่ตั้งถิ่นฐานอื่น ๆ ผู้ว่าราชการมีหน้าที่ออกใบสำคัญส่งปลดปล่อยนักโทษให้เป็นอิสระ นักโทษที่มีความรู้ทางช่างจะมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่านักโทษอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ทำการเพาะปลูก เป็นต้น รัฐบาลอังกฤษวางนโยบายตรวจตราความประพฤติของนักโทษและปลดปล่อยให้เป็นอิสระมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพของตน

ออสเตรเลียเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากจะมีการเลี้ยงแกะแล้วก็มีการลงทุนอุตสาหกรรมต่าง ๆ การป่าไม้ การปลูกฝ้าย การจับแมวน้ำ ปลาวาฬ และขุดถ่านหิน เป็นต้น รัฐบาลอังกฤษให้เงินช่วยเหลือในการลงทุนเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล

ค.ศ.1851 เอ็ดเวิร์ด ฮากรีฟ พบแร่ทองคำที่เมืองบาลลารัต (Ballarat) และเบนดิโก (Bendigo) จึงมีผู้อพยพเข้ามาทำมาหากินกันมากเพื่อแสวงหาโชคลาภของตน และใน ค.ศ.1860 จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้น มีผู้มาขุดทองคำกันมาก และได้ทำการสำรวจภายในของทวีปออสเตรเลียสร้างถนนเพื่อสะดวกในการคมนาคมระหว่างตะวันตกกับตะวันออก

การตั้งถิ่นฐาน (ค.ศ.1820-1860)

การเริ่มตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียนั้นอยู่ระหว่าง ค.ศ.1820 ถึง ค.ศ.1860 ในระยะนี้มีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น รัฐที่ตั้งในระยะแรก ๆ นั้นมี 5 รัฐด้วยกัน ต่างมีอิสระและมีกฎหมายเป็นของตนเองเมื่อประชาชนในรัฐต่าง ๆ มีเศรษฐกิจดีขึ้น ก็ได้มีผู้คนศึกษาหาความรู้กันมากขึ้นและมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นชาวออสเตรเลีย มีความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากสังคมของอังกฤษ ประชาชนเรียกร้องเสรีภาพทางการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจจากรัฐบาลอังกฤษ และเรียกร้องที่จะให้มีการปกครองตนเองจนประสบความสำเร็จ

รัฐที่ตั้งขึ้นใหม่ในระยะแรกได้แก่

1. ทัสมาเนีย (Tasmania) เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ นิว เซาท์ เวลส์ และแยกออกมาเป็นรัฐหนึ่งต่างหากใน ค.ศ.1825 มีโฮบาร์ตเป็นเมืองหลวง
2. รัฐออสเตรเลียตะวันตก เป็นรัฐที่มีความเจริญช้ามาก มีเมืองเพ็ชเป็นเมืองหลวง
3. รัฐออสเตรเลียใต้ มี อาเดอเลด (Adelaide) เป็นเมืองหลวงตั้งขึ้นใน ค.ศ.1836
4. รัฐวิกตอเรีย มีเมลเบิร์น (Melbourne) เป็นเมืองหลวง เป็นรัฐที่แยกตัวออกมาจากรัฐ นิว เซาท์ เวลส์ เมื่อ ค.ศ.1851 หลังจากที่มิผู้พบทองคำในเขตนี้ ประชากรก็เพิ่มมากขึ้น ใน ค.ศ.1860 ประชากรเพิ่มขึ้นกว่า 5 แสนคน
5. รัฐควีนสแลนด์ (Queensland) มีบริสเบน (Brisbane) เป็นเมืองหลวงแยกตัวเองออกจาก นิว เซาท์ เวลส์ เมื่อ ค.ศ.1859

แม้ว่าเขตต่าง ๆ ในออสเตรเลียต้องการอิสรภาพและมีนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองที่ต่างต่างกัน แต่จะไม่เข้มแข็งที่จะทำสงครามกับชาติอื่น จึงคิดที่จะมารวมกันตั้งเป็นประเทศออสเตรเลียขึ้นใน ค.ศ.1900 เรียกว่า The Commonwealth of Australia มีรัฐสภาและรัฐบาลกลาง

ส่วนเขตต่าง ๆ ก็เปลี่ยนเป็นรัฐ (State) ต่างมีสภาพของตนปกครองและควบคุมภายในรัฐ รัฐบาลอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติรับรองและประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1901 แต่ยังคงอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ ชาวออสเตรเลียได้บำรุงการทหาร การเมือง การเศรษฐกิจ และสังคมให้ดีขึ้น มีเสรีภาพในการดำเนินการต่างประเทศกับประเทศอื่น ๆ

อังกฤษปกครองนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์เป็นดินแดนที่พวกคัทซีได้เคยพบมาก่อนแล้วต่อมาเมื่อ คุก (Captain Cook) ได้เดินทางไปสู่สำรวจมหาสมุทรแปซิฟิกใน ค.ศ.17969 ก็ได้ไปพบเกาะนิวซีแลนด์ ซึ่งประกอบด้วยเกาะ 2 เกาะ คือ เกาะทางเหนือและเกาะทางใต้ และได้ยึดดินแดนแห่งนี้เป็นของอังกฤษ แต่ไม่เป็นทางการ ต่อมาใน ค.ศ.1800 ได้มีพวกพ่อค้า มิชชันนารี และนักโทษ เดินทางเข้ามาในเกาะนี้กันมากขึ้น ดังนั้นใน ค.ศ.1813 ข้าหลวงอังกฤษที่ประจำรัฐ นิว เซาท์ เวลส์ ได้เรียกร้องว่าเกาะทั้ง 2 นี้ เป็นของ นิว เซาท์ เวลส์ และอยู่ในอารักขาของรัฐบาลอังกฤษ

ค.ศ.1830 รัฐบาลอังกฤษได้ส่งพวกมิชชันนารีเข้าไปทำการเผยแผ่คริสต์ศาสนา ชาวพื้นเมืองเดิมที่อยู่ในนิวซีแลนด์นั้นคือพวก เมารี (Maori) ทำการค้าขายกับพ่อค้าอังกฤษที่เข้ามาค้าขายด้วย ต่อมาบริษัทเอกชนของอังกฤษเรียกร้องให้รัฐบาลยึดเกาะนี้เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ก่อนที่ชาติอื่นจะเข้ามายึดครอง ดังนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1840 รัฐบาลอังกฤษได้ส่ง วิลเลียม ฮอบสัน (Captain William Hobson) เข้ามาเจรจากับหัวหน้าเผ่าเพื่อให้ยกดินแดนให้อยู่ในความดูแลของรัฐบาลอังกฤษ และได้ลงนามสนธิสัญญาไวตังจิ (Waitangi) กับหัวหน้าเผ่าเมารี เป็นการยกดินแดนให้กับรัฐบาลอังกฤษซึ่งจะให้ความคุ้มครองที่ดิน ทรัพย์สินสมบัติ และประชาชน ถ้าจะมีการขายที่ดินรัฐบาลอังกฤษเท่านั้นที่มีสิทธิซื้อที่ดินได้ และชนเผ่าเมารีก็ตกอยู่ภายใต้การอารักขาของรัฐบาลอังกฤษ มีสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับประชาชนชาวอังกฤษ

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1840 Hobson เรียกร้องอธิปไตยเหนือเกาะทั้ง 2 นี้ และมีผู้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้น และต่อมารัฐบาลอังกฤษยอมให้เอกชนซื้อที่ดินเป็นสมบัติส่วนตัวได้ แต่มักจะเกิดการปะทะกันเสมอระหว่างชาวผิวขาวและพวกเมารี ในระหว่าง ค.ศ.1845 ถึง ค.ศ.1853 และระหว่าง ค.ศ.1861 ถึง ค.ศ.1867 ข้าหลวงใหญ่ชื่อ Sir George Grey ได้ทำการปกครองอาณานิคมแห่งนี้ เขาพยายามให้ความยุติธรรมแก่พวกเมารี และให้ความคุ้มครองทั้ง 2 ฝ่าย นิวซีแลนด์ได้รับเอกราชสมบูรณ์เช่นเดียวกับออสเตรเลีย ใน ค.ศ.1907 มีฐานะเป็นอาณาจักรของอังกฤษ

รัฐบาลอังกฤษได้ปรับปรุงเศรษฐกิจของนิวซีแลนด์ให้ดีขึ้น เช่น ช่วยเหลือในด้านการเกษตร และจำกัดคนเข้าประเทศ ชาตินี้จะเข้ามาทำมาหากินต้องเป็นคนอังกฤษเท่านั้น ทำให้นิวซีแลนด์มีการครองชีพสูง มีสังคมที่เจริญ มีการกำหนดหนทางอุตสาหกรรม มีกฎหมายจำกัดจำนวนชั่วโมงทำงานของกรรมกร รัฐบาลมีส่วนเข้าไประงับกรณีพิพาทระหว่างนายจ้างและกรรมกรให้เป็นที่ยุติสงบ พวกกรรมกรได้รับสวัสดิภาพเป็นอย่างดี ประชาชนชายหญิงมีเสรีภาพในการออกเสียงเลือกตั้งคัดแยกกัน

อังกฤษปกครองอินเดีย

ก่อนที่ชาวยุโรปจะเข้าไปมีอิทธิพลในอินเดียนั้น อินเดียแบ่งออกเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน และเป็นระยะเวลาที่ศาสนาอิสลามเข้าไปมีอิทธิพลเหนือศาสนาฮินดู ชาวอินเดียทำการค้าขายกับพ่อค้าอาหรับเป็นส่วนใหญ่

ใน ค.ศ.1498 โปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เข้ามาค้าขายในอินเดีย ส่วนใหญ่เข้ามาค้าขายตามเมืองท่าชายฝั่งทะเลซึ่งชาวอินเดียไม่ขัดข้องแต่ประการใด

ใน ค.ศ.1525 อินเดียถูกพวกมองโกลรุกราน และกษัตริย์ของพวกมองโกลรุกราน และกษัตริย์ของพวกมองโกลได้เข้ามาปกครองอินเดีย มีเมืองหลวงที่กรุงเคลลี (Helhi) กษัตริย์องค์แรกคือพระเจ้าบาร์เบอร์ (Barbur) เป็นต้นราชวงศ์โมกุล (Mogul) ปกครองอินเดีย ในระหว่าง ค.ศ.1525-1530 พระเจ้าบาร์เบอร์เป็นผู้ที่มีความสามารถในการรบ เป็นเชื้อสายของแทมเบอร์เลน (Tamberlane) กษัตริย์มองโกล มารดาสืบมาจากเจงกิสข่าน เลือดผสมของมองโกลและเตอร์กี พระองค์นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ศาสนาอิสลามเข้ามามีอิทธิพลในอินเดียมาก

กษัตริย์ที่ปกครองต่อจากพระเจ้าบาร์เบอร์ คือ พระเจ้า Humayun ค.ศ.1530-1556 กษัตริย์องค์ต่อมาคือพระเจ้าอักบาร์มหาราช (Akbar the Great) ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1556-1605 พระองค์เป็นนักรบที่กล้าหาญ ทรงขยายอาณาเขตของอินเดียออกไปอย่างกว้างขวางและได้ทำนุบำรุงประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ในสมัยนี้ราชวงศ์โมกุลเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด ทั้งยังให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาอีกด้วย

กษัตริย์ที่ปกครองต่อมาไม่มีความสามารถในการสงครามเท่ากษัตริย์องค์ก่อน ๆ อินเดียจึงแตกแยกออกเป็นรัฐต่าง ๆ เป็นอิสระต่อกัน และเป็นระยะที่ชาวยุโรปพากันเข้ามาค้าขายกับอินเดียมากขึ้น ชาวโปรตุเกสหมดอำนาจทางการค้าในอินเดียเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 17 ต่อจากนั้นพวกดัตช์ก็เข้ามาคุมอำนาจทางการค้าแทนโปรตุเกส โดยการจัดบริษัทการค้าในอินเดียเมื่อ ค.ศ. 1602 แต่บริษัทฮอลันดาสนใจการค้าเครื่องเทศในชะวามากกว่า และมีศูนย์กลางการค้าที่เมือง

Batavia การค้าของฮอลันดาไม่ค่อยราบรื่นนักเพราะต้องปะทะกับพ่อค้าชาวอังกฤษเสมอ ชาวฮอลันดาพาเครื่องเทศเข้าไปขายในประเทศอังกฤษได้รับผลกำไรงาม ทำให้ชาวอังกฤษทราบกิตติศัพท์ความมั่งคั่งของอินเดีย และมีชาวอังกฤษเดินทางเข้ามาในอินเดียกันมากขึ้น บางคนเข้ามาเพื่อแสวงหาโชคลาภทางการค้า พ่อค้าอังกฤษต้องการเครื่องเทศ พริกไทย แต่พ่อค้าฮอลันดาโกงราคาแพงมาก ทำให้พ่อค้าอังกฤษคิดตั้งบริษัทอินเดียตะวันออก (East India) ของตนขึ้น เพราะในขณะนั้นการเดินทางเรือทะเลปลอดภัยขึ้นแล้ว

เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1600 พระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 แห่งอังกฤษได้ประทานกฎบัตรแก่พ่อค้าอังกฤษให้ตั้งบริษัทอินเดียตะวันออก ผูกขาดการค้าตั้งแต่แหลมกู๊ดโฮป มหาสมุทรอินเดียแปซิฟิก จนถึงช่องแคบแมกเจลแลนเป็นเวลา 15 ปี กษัตริย์อังกฤษได้ให้ความสนับสนุนแก่บริษัทอินเดียตะวันออกเรื่อยมา และใน ค.ศ.1609 พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ได้พระราชทานสิทธิเพิ่มเติมแก่บริษัทโดยไม่กำหนดเวลาสิ้นสุดของการผูกขาดการค้า และบริษัทได้ปรับปรุงกิจการเป็นบริษัทหุ้นส่วน

บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษมีศูนย์กลางการค้าที่เมืองสุรัต (Surat) เมื่อ ค.ศ. 1612 ต่อมา มีสำนักงานที่เมือง อัคระ (Agra) อัครมาดามัด (Akmadabad) พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ได้ส่ง Sir Thomas Toe เป็นเอกอัครราชทูตไปเฝ้ากษัตริย์อินเดียให้ทำสัญญาการค้ากับอังกฤษ แต่ไม่ได้ผล ใน ค.ศ.1641 บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ตั้งสำนักงานที่เมืองมัธราส (Madras) แต่การค้าทรุดโทรมลงเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทได้รับเงินเดือนไม่เพียงพอ จึงทำการค้าส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชนอื่น ๆ เข้ามาทำการค้าแข่งกับบริษัท และกษัตริย์อังกฤษในเวลานั้นคือพระเจ้าชาร์ลส์ ที่ 1 (Charles I) ไม่ทรงสนับสนุน แต่ในสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ ที่ 2 (Charles II) บริษัทได้รับความสนับสนุนดี พระองค์ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการเดินเรือช่วยเหลือการค้า และเพิ่มสิทธิให้แก่บริษัทในการเนรเทศพวกที่ลักลอบทำการค้า มีอำนาจทำสัญญากับเจ้าผู้ครองรัฐต่าง ๆ แต่งตั้งเจ้าเมืองและคณะกรรมการปกครองมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งภายในเมืองที่เป็นที่ตั้งของบริษัท ใน ค.ศ.1668 บริษัทย้ายสำนักงานมาอยู่ที่บอมเบย์ บริษัทได้สร้างป้อมตามเมืองต่าง ๆ ที่บริษัทไปตั้งสำนักงานอยู่และมีทหารประจำ แรกทีเดียวทหารเหล่านี้เป็นคนของบริษัท ต่อมาชาวพื้นเมืองได้สมัครเป็นทหารเรียกว่าทหารซิปอย

กษัตริย์อินเดียในเวลานั้นคือ พระเจ้าออริงเซป (Aurangzeb) ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1658-1707 เป็นกษัตริย์ที่ไม่ประทานขันติธรรมทางศาสนา เป็นเหตุให้พวกฮินดูทำการกบฏ ทำให้ฐานะทางการเมืองไม่มั่นคง นอกจากนี้ยังเกรงว่าบริษัทอินเดียตะวันออกจะมีอำนาจ

มากเกินไป กองทัพของพระองค์ได้เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่บอมเบย์ ผลคือกองทัพของพระเจ้าโอริงเซปเพเลียงพล้ำ ต่อมาใน ค.ศ.1690 บริษัทมีสำนักงานที่ป้อมวิลเลียม ในเมืองกัลกัตตา รัฐบาลอังกฤษให้ความคุ้มครองแก่บริษัทก็ดกกันไม่ให้ชาติใดเข้ามาตั้งบริษัทการค้าแข่งขันกับอังกฤษ ในที่สุดชาติอื่น ๆ ต่างก็ยุบบริษัทของตน เช่นบริษัทอินเดียตะวันออกของออสเตรเลีย และบริษัทอินเดียตะวันออกของเดนมาร์ก ซึ่งตั้งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ก็ขายกิจการค้าของตนให้กับอังกฤษในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19

การแข่งขันกับฝรั่งเศสในอินเดีย

ฝรั่งเศสได้เข้ามาตั้งบริษัทอินเดียตะวันออกของตนเมื่อ ค.ศ.1664 และใน ค.ศ.1668 มีสำนักงานที่เมืองสุรัต ต่อมาใน ค.ศ.1673 บริษัทมีสำนักงานที่เมืองปอนดิเชอรี และใน ค.ศ.1690 บริษัทได้มีสำนักงานที่เมืองจันทราครทำการค้าขายแข่งกับอังกฤษ บริษัทของฝรั่งเศสเป็นบริษัทที่รัฐบาลให้ความคุ้มครอง

ใน ค.ศ.1741 Joseph Francois Dupleix ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองปอนดิเชอรี Dupleix เห็นว่าราชวงศ์โมกุลกำลังเสื่อมลง รัฐต่าง ๆ ตั้งตนเป็นอิสระ เขาจึงหาทางยึดอินเดียเป็นอาณานิคมโดยเกลี้ยกล่อมชาวพื้นเมืองให้มาเป็นพวกเดียวกับตน ความคิดของเขาได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาล ดังนั้นเขาจึงเตรียมการขับไล่อังกฤษให้ออกไปโดยการยกทัพ เข้าโจมตีเมืองมัทราสของอังกฤษใน ค.ศ.1744 และเข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐบาลคาร์นาติกและไฮเดอราบัด ทั้ง 2 รัฐทำสงครามกันเพื่อชิงราชสมบัติ และเมื่อฝ่ายหนึ่งได้รับความช่วยเหลือจากอังกฤษ อีกฝ่ายหนึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส

ในระหว่างสงครามสี่บราชสมบัติออสเตรเลีย (ค.ศ.1740-1748) อังกฤษเป็นศัตรูกับฝรั่งเศสด้วย และเมื่อสงครามยุติลงใน ค.ศ.1748 อังกฤษได้มัทราสคืนจากฝรั่งเศส แต่ทั้ง 2 ฝ่ายก็ยังแข่งขันกันอยู่ แต่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษมีผู้ที่สามารถในการสงครามคือ โรเบิร์ต ไคลฟ์ (Robert Clive) บริษัทของอังกฤษจึงได้เปรียบกว่าบริษัทของฝรั่งเศส บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ร้องเรียนไปยังรัฐบาลฝรั่งเศสเกี่ยวกับเรื่องของ Duplex ว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้อังกฤษกับฝรั่งเศสต้องทำสงครามกันในอินเดีย พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 ไม่ทรงเห็นผลประโยชน์ของบริษัทฝรั่งเศสในอินเดีย จึงเรียกตัว Dupleix กลับเมื่อ ค.ศ.1754 ทำ

1. พระเจ้า Charles II ได้บอมเบย์เป็นของขวัญจากโปรตุเกสในการอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิง Caterine แห่งราชวงศ์ Braganza ของโปรตุเกส ต่อจากนั้นพระเจ้า Charles II ยกให้เป็นของบริษัทอินเดียตะวันออก

ให้บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษหมดศัตรูไป

ใน ค.ศ.1756 ในขณะที่อังกฤษและฝรั่งเศสทำสงคราม 7 ปีในยุโรปนั้น บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษและฝรั่งเศสในอินเดียก็ยังคงทำสงครามกันเช่นเคย บริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศสช่วยให้เจ้าผู้ครองแคว้นเบงกอลส่งทหารเข้ายึดเมืองกัลกัตตาแล้วจับชาวอังกฤษไปขังในห้องมืด ทำให้ชาวอังกฤษเสียชีวิตไปร้อยละคน โรเบิร์ต ไคลฟ์ จึงยกทัพไปปราบเจ้าเมืองเบงกอลและได้ชัยชนะที่เมืองปลาซซี (Plassey) ต่อจากนั้น ไคลฟ์ ได้แต่งตั้งเมียร์จาฟาร์ (Mir Jafar) นายทหารอินเดียผู้หนึ่งซึ่งมาเข้าข้างบริษัทของอังกฤษให้เป็นเจ้าเมืองเบงกอล ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลมากในเบงกอล ต่อมาใน ค.ศ.1769 ดินแดนในอินเดียที่เคยเป็นของฝรั่งเศสก็ตกเป็นของอังกฤษโดยสิ้นเชิงทำให้ฝรั่งเศสหมดอำนาจในอินเดีย

ผลของสงคราม 7 ปี ทำให้อังกฤษได้ดินแดนในอินเดียเพิ่มขึ้นอีกมาก และไคลฟ์¹ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการบริษัทระหว่าง ค.ศ.1765 ถึง ค.ศ.1767 เขาได้แก้ไขระเบียบของบริษัทให้รัดกุมยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงระเบียบกองทหารของบริษัท ให้สิทธิผูกขาดการค้าเกลือแก่เจ้าหน้าที่ของบริษัท ผูกมิตรกับเจ้าผู้ครองรัฐต่าง ๆ ผลที่ตามมาคือบริษัทมีสิทธิในการเก็บภาษีอากรในเบงกอล และมีสิทธิตั้งเจ้าหน้าที่ปกครองเมืองต่าง ๆ ในรัฐนั้น ในไม่ช้าบริษัทก็ได้ปกครองรัฐเบงกอลทั้งหมด

เมื่อไคลฟ์เดินทางกลับประเทศอังกฤษนั้น เขาถูกโต้สวนว่าร้ายวุ่นในทางไม่ชอบธรรม แต่รัฐบาลไม่ได้ลงโทษเพราะเขาทำประโยชน์ให้แก่ประเทศมาก แต่ไคลฟ์เสียใจและฆ่าตัวตาย ใน ค.ศ.1774

รัฐบาลอังกฤษส่งนายวาร์เรน เฮสติง (Warren Hastings) มาเป็นผู้สำเร็จราชการอังกฤษในอินเดีย เมื่อ ค.ศ.1770 เขาได้วางระเบียบการปกครองให้ดีขึ้น แต่บั้นปลายของชีวิตเขาถูกโต้สวนในข้อหาเช่นเดียวกับไคลฟ์

บริษัทของอังกฤษขยายอิทธิพลในอินเดียด้วยการเข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐต่าง ๆ ราชวงศ์โมกุลอ่อนแอลงเรื่อยมา และใน ค.ศ.1761 อินเดียต้องทำสงครามกับอัฟกานิสถาน เจ้าผู้ครองรัฐต่าง ๆ หันไปพึ่งบริษัทของอังกฤษ ข้าหลวงใหญ่ของอังกฤษประจำอินเดียให้ความช่วยเหลือทางทหารเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิทางการเมือง ยกเลิกประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสตี (Sati) เป็นต้น พยายามให้ชาวอินเดียหันมานิยมอารยธรรมตะวันตก เช่น การศึกษา สังคม

1. ได้รับแต่งตั้งเป็น ลอร์ด ไคลฟ์ แห่งปลาซซีใน ค.ศ.1760 เมื่อเขาเดินทางกลับไปประเทศอังกฤษ

ขนบธรรมเนียมประเพณี การเมือง การปกครอง เป็นต้น ให้มีโรงเรียนและมหาวิทยาลัยและใช้ภาษาอังกฤษตามสถานศึกษาต่าง ๆ

ชาวอินเดียไม่พอใจในนโยบายของบริษัท จึงได้ทำการกบฏขึ้นในรัฐเบงกอล เรียกว่ากบฏซีปอย นอกจากนี้ชาวอินเดียไม่พอใจที่ถูกเกณฑ์ไปรบนอกประเทศ ความไม่พอใจต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นชนวนของการกบฏซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1857

ผลการกบฏทำให้บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษหมดอำนาจลง และใน ค.ศ. 1858 อังกฤษได้ปกครองอินเดียทั่วประเทศ

ในการปกครองอินเดียนั้น รัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งอุปราชมาปกครองอินเดียและคอยควบคุมการเมืองอย่างเด็ดขาด อังกฤษทำนุบำรุงอินเดียให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เช่น การคมนาคม การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนอารยธรรมตะวันตก ทำให้อินเดียมีความเจริญขึ้นกว่าเดิม

รัฐบาลรัฐอังกฤษให้การปกครองโดยตรง (Direct Rule) แต่บางแห่งยังให้เจ้าผู้ครองนครปกครองอยู่ ให้สิทธิในการปกครอง แต่ต้องมีผู้สำเร็จราชการอังกฤษประจำอยู่ด้วยเป็นการปกครองทางอ้อม (Indirect Rule)

รัฐบาลอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติให้อินเดียมีสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น เช่น มีสิทธิเข้ารับราชการและปกครองท้องถิ่น แต่ระเบียบการปกครองของอังกฤษไม่เป็นที่พอใจของชาวอินเดีย และเกิดความรู้สึกในชาตินิยมที่รุนแรงพยายามเรียกร้องเอกราชของตน ใน ค.ศ. 1885 พรรคการเมืองที่สำคัญได้แก่ Indian National Congress ซึ่งเป็นพวกฮินดู และ All Indian Moslem League ซึ่งเป็นพวกมุสลิม หัวหน้าพรรคที่สำคัญคือ มหาตมะ คานธี และ บัณฑิตเขาวหรัล เนห์รู ได้ทำการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น อินเดียได้ช่วยเหลืออังกฤษทำสงคราม ดังนั้นเพื่อเป็นการตอบแทนหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่งใน ค.ศ.1919 ให้อินเดียมีส่วนในการปกครองและจัดการบางอย่างในประเทศ แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของอุปราชอังกฤษ

ระเบียบการปกครองที่รัฐบาลอังกฤษได้แก้ไขนี้ยังไม่เป็นที่พอใจของผู้รักชาติชาวอินเดีย ดังนั้นจึงได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อไป มี มหาตมะ คานธี เป็นผู้นำ ได้ทำการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองอย่างสงบ โดยไม่ยอมให้ความร่วมมือกับอังกฤษ เช่น

ไม่ยอมซื้อสินค้าจากอังกฤษ พยายามผลิตของใช้ที่จำเป็นเอง วิธีการชดเชยอย่างสงบนี้เรียกว่า “สคยเคราะห์” ประชาชนได้ก่อการจลาจลในบางครั้ง รัฐบาลอังกฤษได้ทำการปราบปรามโดยจับหัวหน้าคือ มหาตมะ คานธี ไปขังคุกหลายครั้ง แต่เขายังคงเรียกร้องสิทธิทางการปกครองต่อไป นอกจากนี้คานธียังประท้วงรัฐบาลอังกฤษอีกด้วยการอดอาหารจนรัฐบาลอังกฤษต้องปล่อยตัวให้ มหาตมะ คานธี เป็นอิสระ

รัฐบาลอังกฤษได้ประชุมกันเพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญแก่อินเดีย ผลของการประชุมคือได้มีการร่างรัฐธรรมนูญอินเดีย ใน ค.ศ.1935 ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการสร้างระบอบสหพันธรัฐมีสภาพนิติบัญญัติซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบ และอังกฤษยังคงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการประจำ 1 คน สมาชิกสภา 2 ประเภท คือ สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง และสมาชิกที่อุปราชแต่งตั้ง แต่ชาวอินเดียก็ยังไม่พอใจในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ชาวอินเดียจึงเรียกร้องเอกราชต่อไป ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 อินเดียไม่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่อังกฤษ หนำซ้ำยังก่อการจลาจลขึ้นบ่อย ๆ ดังนั้นเมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว อังกฤษได้ให้เอกราชแก่อินเดียเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1947 อินเดียมีฐานะเป็นอาณานิคมในเครือจักรภพอังกฤษเช่นเดียวกับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสหภาพแอฟริกาใต้ อินเดียแบ่งเป็น 2 ประเทศ คือ ปากีสถาน ซึ่งเป็นพวกมุสลิมและสหภาพอินเดีย (Union of India) ซึ่งเป็นพวกฮินดู

อังกฤษปกครองพม่า

ประเทศอังกฤษพยายามแสวงหาอาณานิคมเพิ่มขึ้น เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อังกฤษได้ครอบครองเอเดน (Aden) ใน ค.ศ.1839 เพื่อเป็นฐานทัพไปสู่อินเดีย จากอินเดียก็มุ่งไปสู่พม่า และได้ชัยชนะเข้าครอบครองเมืองสำคัญของพม่า ได้แก่ แคว้นอัสสัม (Assam) อารกัน (Arakan) หรือยะไข่ ว่างกุ้ง (Rangoon) เป็นต้น

การที่อังกฤษเข้าครอบครองพม่าได้นั้น เพราะอังกฤษต้องการทำเลค้าขายที่สำคัญที่จะติดต่อกับจีนโดยผ่านพม่า ดังนั้นเมืองสำคัญที่อังกฤษเข้ายึดได้ในระยะแรก ๆ นั้นจึงเป็นแปลงที่อุดมสมบูรณ์ ริมแม่น้ำและมหาสมุทร สะดวกในการคมนาคมขนส่ง และด้วยการทำสัญญาพันธมิตรทางการค้ากับกษัตริย์พม่า ในบางครั้งก็เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่า โดยมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกันเกี่ยวกับพรมแดน การค้าและเศรษฐกิจ ฝรั่งเศสสนับสนุนให้พม่าทำสงครามกับอังกฤษ และเมื่อสภาพภายในประเทศพม่าไม่เป็นที่เรียบร้อย อังกฤษจึงถือโอกาสเข้ายึดพม่าทางภาคเหนือไว้ได้ และในที่สุดพม่าทั้งประเทศก็ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ใน ค.ศ.1885

หลังจากนั้นอังกฤษก็เข้าปกครองพม่าโดยรวมพม่าเหนือและใต้เข้าด้วยกัน และให้พม่าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอินเดีย ให้เสรีภาพแก่ชนหมู่น้อย เช่น พวกกะเหรี่ยงเป็นต้น อังกฤษพยายามเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตกโดยการทําระบบบริหารราชการอังกฤษที่อินเดียมาใช้และยกเลิกระบบในราชสำนัก เลิกสถาบันศาสนาและประเพณีนิยมของพม่า และพยายามดึงอำนาจการปกครองท้องถิ่นมาสู่ส่วนกลาง จัดการศึกษาแบบตะวันตกเป็นเหตุให้การศึกษาแบบเก่าของพม่าเสื่อมความนิยมลง ประชาชนชาวพม่ารวมทั้งพระสงฆ์ไม่พอใจในการปกครองของอังกฤษ เพราะชาวพม่าถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ตลอดจนการเข้ารับราชการ

อังกฤษทํานุบำรุงการศึกษาให้เจริญขึ้นตามแบบตะวันตก เช่น มีการสร้างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ร่างกุ้ง และปรับปรุงการปกครองในพม่าให้ดีขึ้น ใน ค.ศ.1897

ต่อมาใน ค.ศ.1919 อังกฤษได้ให้อินเดียมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ดังนั้นพม่าจึงเรียกร้องสิทธินี้บ้าง ในที่สุดอังกฤษก็ให้พม่าได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปกครองภายในประเทศบ้าง แต่ประชาชนพม่าก็ยังพยายามเรียกร้องเอกราชของตนเรื่อยมา และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เศรษฐกิจตกต่ำ มีคนว่างงานมาก จึงเกิดมีขบวนการชาตินิยมในพม่าเพื่อเรียกร้องให้พม่ามีรัฐธรรมนูญปกครองตนเอง แต่การเรียกร้องนี้ยังไม่ได้ผล เศรษฐกิจของประเทศตกอยู่ในมือของชาวอินเดียและชาวอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ และภายในวงการรัฐบาลก็มีการคอรัปชั่นเกิดขึ้นเสมอ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ขบวนการชาตินิยมพม่าได้ทำงานหนักเพื่อเรียกร้องเอกราช ในที่สุดอังกฤษได้ให้เอกราชแก่พม่า เมื่อวันที่ 4 มกราคม ค.ศ.1948

อาณาภมในตะวันออกไกล

ในเขตตะวันออกไกล อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลโดยเข้ายึดครองสิงคโปร์ ใน ค.ศ.1819 เพื่อเป็นฐานทัพเรือที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการค้าในเขตนี้ อังกฤษเข้าครอบครองฮ่องกงใน ค.ศ.1842 อันเป็นผลจากสงครามฝิ่นระหว่างจีนและอังกฤษ ใน ค.ศ.1841-1842 จีนต้องเปิดเมืองท่าค้าขายกับอังกฤษ นอกจากนี้อังกฤษยังได้ปีนังและดินแดนในแหลมมลายูอีกด้วย

อังกฤษขยายอิทธิพลของตนจากอินเดียเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากอังกฤษต้องการค้าขายกับจีน ดังนั้นอังกฤษจึงต้องการเมืองท่าในมลายูเพื่อความสะดวกในการค้า การตั้งถิ่นฐานของอังกฤษ ส่วนใหญ่จะมาตั้งถิ่นฐานตามสถานีการค้าที่เป็นเส้นทางไปค้าขายกับจีน อังกฤษได้มะละกาใน ค.ศ.1795¹ และได้ปีนังใน ค.ศ.1785

1. เนื่องจากฮอลันดาทำสงคราม 7 ปี กับฝรั่งเศส กษัตริย์ฮอลันดาเสด็จหนีไปอยู่อังกฤษและขอให้อังกฤษช่วยดูแลอาณาภมของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ใน ค.ศ.1874 อังกฤษเข้าครอบครองปีนัง สิงคโปร์ มะละกา รวมเรียกว่า the Straits Settlement ปกครองโดยมีบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในกัลกัตตา เข้ามาดูแลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย

อังกฤษต้องการปีนังเพื่อเป็นฐานทัพเรือทางตะวันออกของอ่าวเบงกอล เพราะในเวลานั้นฝรั่งเศสเข้ายึดเมืองมัทราส นอกจากนี้อังกฤษยังต้องการค้าเครื่องเทศและค้าฝิ่นในประเทศจีน โดยผ่านมลายูและหมู่เกาะอินดีส² อังกฤษได้เกาะปีนังโดยการขอเช่าจากเจ้าเมืองไทรบุรี เพื่อเป็นท่าเรือ โดยสัญญาว่าจะช่วยดูแลท่าเรือกับพวก บูกิส (Bugis) ซึ่งมาจากหมู่เกาะเซเลเบส (Celebes) และช่วยรบกับไทย อังกฤษได้ซาราวักใน ค.ศ.1888

อังกฤษได้ครอบครองดินแดนในมลายูตั้งแต่ ค.ศ.1824-1914 และใน ค.ศ.1876 Straits Settlements มีฐานะเป็น Crown Colony ขึ้นตรงต่อคณะผู้บริหารอาณานิคมในกรุงลอนดอน

การปกครองในมลายูนั้นอังกฤษส่งข้าหลวง (Resident) ไปปกครอง อังกฤษส่งเจ้าหน้าที่ของอังกฤษไปเป็นที่ปรึกษาตามเมืองต่าง ๆ ต่อมารัฐต่าง ๆ รวมกันเป็นสหพันธรัฐมาเลย์ (The Federated Malay States) ใน ค.ศ.1896 ยกเว้น ยะโฮร์ ไทรบุรี ปะลิส กลังตัน ตรังกานุ ยังอยู่ใต้อิทธิพลของไทยตามสนธิสัญญาเบอร์นี ที่ทำใน ค.ศ.1826 และไทยยกเขตอิทธิพลนี้ให้อังกฤษใน ค.ศ.1919 อังกฤษส่งข้าหลวงไปปกครองและช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม อังกฤษได้ทำนุบำรุงการศึกษาและวัฒนธรรมให้เป็นแบบตะวันตก เมืองท่าของอังกฤษนั้นเป็นเมืองท่าเสรี ทำให้ดินแดนเหล่านี้ค้าขายได้สะดวกรวดเร็ว เศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อยมา

ในที่สุดหลังจากที่ได้มีการเรียกร้องเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้ให้เอกราชแก่มลายู เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1957 สิงคโปร์ขอแยกเป็นอิสระจากมาเลเซีย ใน ค.ศ.1965

อาณานิคมของอังกฤษในแอฟริกา

แอฟริกาเป็นดินแดนที่ได้รับสมญาว่า ทวีปมืด (Dark Continent) ต่อมาได้มีพวกมิชชันนารีเข้าไปสอนศาสนา และไปทำการสำรวจทวีปนี้ และได้พบว่าเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ชาวยุโรปรู้จักทวีปแอฟริกามาตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 15 คือ ชาวโปรตุเกส บาร์โธโลมิว ไดออส และวาสโกดากามา เดินทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮฟ เพื่อเดินทาง

2. N.J.Ryon, The Making of Modern Malaya, Oxford University Press, 1965

ไปยังจีนและอินเดีย ต่อมาพวกดัชและอังกฤษกำจัดอิทธิพลของโปรตุเกสออกไป กล่าวคือ ใน ค.ศ.1651 รัฐบาลฮอลันดาได้ให้ ยัน วัน รีเบค (Jan Van Riebeck) เข้าไปตั้งอาณานิคมในแหลมกู๊ดโฮฟ ต่อจากนั้นก็ได้มีการสำรวจภายในทวีปอาฟริกา ฮอลันดา เข้าไปยึดครองดินแดนในอาฟริกาใต้ ทำสงครามกับชาวพื้นเมือง ชาวฮอลันดาที่เข้าไปอยู่นั้นต่อมามีชื่อว่า พวกบัวร์ (Boers) ใน ค.ศ.1806 ฮอลันดาทำสงครามกับฝรั่งเศสในสมัยจักรพรรดินโปเลียน และตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส อังกฤษจึงเข้ายึดอาณานิคมในอาฟริกาใต้ไว้ได้

ค.ศ.1841 ได้มีการสำรวจดินแดนในอาฟริกาใต้ภายใต้การนำของ เดวิด ลิฟวิงสโตน (Captain David Livingstone) และแสตนลีย์ (Stanley) เขาได้ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอาฟริกัน และได้เขียนรายงานผลของการสำรวจของเขาลงในหนังสือพิมพ์ ทำให้ชาวยุโรปพากันตื่นตื่นในความมั่งคั่งของอาฟริกา เป็นเหตุให้ชาติมหาอำนาจยุโรปเข้าไปแสวงหาอาณานิคมกันมากขึ้น อาณานิคมในระยะแรก ๆ อยู่ตามชายฝั่ง

ก่อนที่อังกฤษจะเข้าไปมีอิทธิพลในอาฟริกานั้น พวกบัวร์ (Boer) ซึ่งเป็นเชื้อสายฮอลันดาได้เข้าไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินใน Cape Colony ต่อมาอังกฤษได้เดินทางเข้าไปสำรวจในอาฟริกาและได้เข้าปกครอง Cape Colony เกิดปะทะกับพวกบัวร์ ซึ่งได้อพยพไปจับจองดินแดนใหม่ การอพยพเริ่มใน ค.ศ.1836 การอพยพดำเนินไปเป็นระยะเวลา 12 ปี บางพวกเดินทางข้ามแม่น้ำ Orange ไปตั้งรัฐใหม่คือ Orange Free State บางพวกเดินทางข้ามน้ำ Voal และไปตั้งรัฐ Transvaal บางพวกไปทางเทือกเขา Drakensburg และไปตั้งรัฐ Natal แต่การอพยพของพวกบัวร์ ก็ต้องปะทะกับชาวพื้นเมืองอยู่บ้าง

รัฐบาลอังกฤษได้เข้าไปแทรกแซงโดยส่งกองทหารเข้ายึดแคว้น Natal เป็นอาณานิคมของตนใน ค.ศ.1841 และเข้ายึดแคว้นอื่น ๆ ของพวกบัวร์ ใน ค.ศ.1848 และต่อมาก็เข้ายึดดินแดนในอาฟริกาใต้ได้ใน ค.ศ.1877 อังกฤษได้ทำการเลิกทาสและเปิดการค้าอย่างเสรี สาธารณรัฐของพวกบัวร์เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทองคำและเพชร รัฐบาลอังกฤษส่งเสริมทหารที่ปลดจากประจำการเข้าไปทำมาหากินกันมาก ทำให้เกิดการบาดหมางกันมากขึ้นระหว่างชาวอังกฤษกับพวกบัวร์ จนกระทั่งเกิดเป็นสงครามขึ้น เรียกว่าสงครามบัวร์ ใน ค.ศ.1899-1902 พวกบัวร์ได้รับการสนับสนุนจากเยอรมัน ผลของสงครามอังกฤษเป็นฝ่ายได้ชัยชนะ และทำสนธิสัญญาสันติภาพ วีรีนนิ่งจิง (Vereeniging Treaty)¹ ใน ค.ศ.1902

รัฐบาลอังกฤษแสดงความเห็นใจพวกบัวร์ ยอมชดใช้ค่าเสียหายให้แก่พวกบัวร์ และต่อมายอมผ่อนผันให้ได้รับการปกครองตนเองใน ค.ศ.1909 Cape Colony, Natal, Orange Free

1. เป็นชื่อเมืองอยู่ทางใต้ของรัฐทรานสวาล (Transvaal) เป็นที่ที่ผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายมาตกลงทำสัญญากัน

State, Transvaal ได้รวมเป็นสหภาพอาฟริกาใต้ (Union of South Africa) มีฐานะเป็นอาณาจักรของอังกฤษ ส่วนทางด้านชายฝั่งตะวันตกของอาฟริกา อังกฤษได้ แกมเบีย (Gambia) เซียร์ราเลโอน (Sierra Leone) และโกลด์โคสต์ (Gold Coast) เป็นต้น

ใน ค.ศ.1886 อังกฤษมีวิธีการปกครองดินแดนเหล่านี้โดยการจัดตั้งบริษัทการค้าของตน เช่น บริษัท รอยัล ไนเจอร์ (Royal Niger Company) ในอาฟริกาตะวันตกและบริษัทอาฟริกาตะวันออก (East Africa Company) ในอาฟริกาตะวันออก แต่การขยายอาณานิคมของอังกฤษในอาฟริกาไม่ก้าวหน้ามากนัก เพราะมีชาติอื่นต้องการเข้ามามีอิทธิพลในอาฟริกาเหมือนกันคือ เยอรมันและฝรั่งเศส แต่เพื่อรักษาความสงบและรักษาอาณานิคมของตนไว้ อังกฤษยังต้องเสียอาณานิคมบางแห่งไป เช่น ยอมให้เยอรมันมีอำนาจในทันกันนิกา (Tanganika) เพื่อว่าตนเองจะได้มีอำนาจใน เคนยา (Kenya) โดยที่เยอรมันไม่ขัดขวาง ให้เยอรมันครอบครองเฮลิโกแลนด์ตอนเหนือที่เพื่ออังกฤษจะได้มีอำนาจในยูกันดา (Uganda) ซูดาน (Sudan) และแซนชิบาร์ (Zanzibar) ใน ค.ศ.1891 เป็นต้น

ใน ค.ศ.1882 อังกฤษเข้าไปครอบครองอียิปต์ และหลังจากนั้นอังกฤษก็มีอิทธิพลในตะวันออกเฉียงเหนือของอาฟริกา อาณานิคมของอังกฤษในอาฟริกาใต้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อมีการขนส่งสินค้าไปสู่อินเดียโดยผ่านคลองสุเอซได้

อาณานิคมของอังกฤษในแคนาดา

แคนาดาเป็นอาณานิคมของอังกฤษเมื่อ ค.ศ.1763 ซึ่งเป็นปีที่สงคราม 7 ปี สิ้นสุดลง ฝรั่งเศสต้องยอมยกแคนาดาให้แก่อังกฤษ ประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ คือ Lower Canada (Quebec), Upper Canada (Ontario), Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island ในดินแดนเหล่านี้ได้มีผู้อพยพจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเข้าไปอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและฝรั่งเศส เข้าไปตั้งถิ่นฐานกันมาก และหลังจากที่อังกฤษต้องสูญเสียอาณานิคม 13 รัฐในอเมริกาไปแล้ว ก็ได้มีชาวอังกฤษอพยพเข้าไปอยู่ใน Upper Canada, Nova Scotia และ New Brunswick กันมาก ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ต่อมาได้เรียกร้องเอกราชและให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อังกฤษได้ให้ชาวแคนาดามีสิทธิเลือกผู้แทนของตนขึ้นมามีส่วนร่วมในการปกครองกับผู้ว่าการอาณานิคม แต่ไม่เป็นที่พอใจของประชาชน

ในแคนาดามีประชาชนส่วนใหญ่เป็นฝรั่งเศสและอังกฤษ ชาวแคนาดา ฝรั่งเศสเข้ามาทำมาหากินในเขต Lower Canada เขตแม่น้ำเซนต์ลอเรนส์ เป็นพวกที่นับถือศาสนาิกายโรมันแคธอลิก ส่วนพวกที่อยู่ใน Upper Canada เป็นพวกอังกฤษและสก็อต ซึ่งนับถือนิกาย

โปรเตสแตนต์ ชาวคานาดาไม่พอใจการปกครองของรัฐบาลอังกฤษ และได้ก่อการกบฏขึ้นใน ค.ศ. 1837 แต่เนื่องจากมีกำลังน้อยจึงถูกรัฐบาลอังกฤษปราบลงได้

การปกครองในคานาดานั้น อังกฤษได้ทราบจากรายงานของเคอร์แอม (Earl of Durham) ว่ามีข้อขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในคานาดาเสมอ ดังนั้นเพื่อระงับความยุ่งยากนี้ รัฐบาลอังกฤษจึงให้คานาดาทั้ง 2 พวกรวมเป็นพวกเดียวกัน และแต่ละพวกต้องมีการปรับปรุงตัวเองให้มีวัฒนธรรมเดียวกัน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ใน ค.ศ.1840 รัฐบาลอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติการรวมกัน (Act of Union) มีข้าหลวงปกครองคนเดียวกัน มีสภาบริหารและสภานิติบัญญัติในสภามีทั้งผู้แทนคานาดาอังกฤษและคานาดาฝรั่งเศส พร้อมทั้งจะทำงานร่วมกันรับผิดชอบต่อรัฐบาลและในที่สุดรัฐบาลอังกฤษให้คานาดามีสิทธิปกครองตนเองใน ค.ศ.1846 มีลอร์ด เอลจิ้น (Lord Elgin) เป็นข้าหลวงได้รับแต่งตั้งใน ค.ศ.1847

ต่อมาใน ค.ศ.1867 ได้มีพระราชบัญญัติสถาปนาสหพันธรัฐอาณานิคมของอังกฤษในอเมริกาเหนือเพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจและการค้า และเพื่อป้องกันการรุกรานจากสหรัฐอเมริกา โดยได้มีการประชุมกันที่กรุงลอนดอน ใน ค.ศ.1866 รัฐที่รวมกันเป็นสหพันธรัฐในระยะแรกคือ Nova Scotia, New Brunswick, Ontario และ Quebec ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1867 ต่อมารัฐอื่น ๆ ก็เข้ามารวมด้วยคือ Manitoba ใน ค.ศ.1870 British Columbia ใน ค.ศ.1871 และ Prince Edward Island ใน ค.ศ.1873 New Foundland ใน ค.ศ.1949

คานาดาเจริญรุ่งเรืองขึ้น เนื่องจากการสร้างการรถไฟสาย Canada Pacific ทางรถไฟนี้มีส่วนช่วยให้การพัฒนาเขตทุ่งหญ้าเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้ที่เข้ามาทำมาหากิน จะเห็นได้ว่าในระหว่าง ค.ศ.1896-1914 มีผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากกว่า 2 ล้านคน ประชาชนมีโอกาสนิยมกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตน

ความสัมพันธ์กับอาณานิคม

ในบรรดาประเทศที่ปกครองอาณานิคมนั้น อังกฤษมีวิธีการปกครองที่ดีที่สุด แต่อังกฤษก็มีนโยบายผูกมัดอาณานิคมว่า ชาวอาณานิคมจะต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ของเมืองแม่ ชาวอาณานิคมต้องขายผลผลิตของตนให้แก่ประเทศอังกฤษแต่เพียงชาติเดียว ชาวอาณานิคมส่วนใหญ่ไม่ได้รับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เพราะอังกฤษไม่ต้องการให้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมแข่งขันกับตน และจากตัวอย่างที่อังกฤษต้องสูญเสียอาณานิคมของตนในอเมริกาไป อังกฤษได้ปกครองอาณานิคมอื่น ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีการปฏิรูปการปกครองให้ทันสมัยขึ้น เช่น เลิกระบบค้าทาส ให้การศึกษา และสวัสดิการด้านต่าง ๆ แก่อาณานิคมของตน ผ่อนปรนให้

อาณาเขตของตนทำการค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ในการปกครองนั้น รัฐบาลอังกฤษเปิดโอกาสให้ชาวอาณานิคมได้มีส่วนในการปกครองตนเองมากขึ้น เช่น มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาช่วยบริหารงานกับข้าหลวงที่ปกครองอาณานิคมนั้น ๆ

การปกครองอาณานิคมต่าง ๆ ของอังกฤษนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีของอาณานิคมนั้น ๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไป และถ้ามีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้น รัฐบาลอังกฤษมักจะแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ให้สำเร็จไปด้วยดี และเนื่องจากอังกฤษมีอาณานิคมของตนมากมาย อังกฤษจึงต้องมีวิธีการรักษาอาณานิคมของตนให้พ้นจากการยึดครองของชาติอื่น ๆ เช่น สกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซียในอาฟกานิสถานใน ค.ศ. 1878 เพื่อกันไม่ให้เข้าไปแย่งอาณานิคมของตนในอินเดีย ขจัดอิทธิพลของจีนออกไปจากทิเบตใน ค.ศ. 1904 ควบคุมเส้นทางเดินเรือที่จะไปยังอาณานิคมของตน เช่น ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และมหาสมุทรอินเดีย ขจัดอิทธิพลของจีนออกไปจากทิเบตใน ค.ศ. 1904 ควบคุมเส้นทางเดินเรือที่จะไปยังอาณานิคมของตน เช่น ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และมหาสมุทรอินเดีย เข้ายึดเอเดน มอลต้า และเกาะไซปรัส เพื่อใช้เป็นฐานทัพเรือคุ้มกันอาณานิคมของตน และเพื่อแสวงหาอาณานิคมเพิ่มขึ้น อังกฤษได้อธิปไตยเป็นอาณานิคม ต่อจากนั้นได้โซมาลีแลนด์และหมู่เกาะบาร์เรนในอ่าวเปอร์เซีย และเข้าไปมีอิทธิพลในการใช้คลองสุเอซ เนื่องจากอังกฤษเข้าไปมีส่วนในบริษัทคลองสุเอซด้วย

นอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยังให้ความดูแลเอาใจใส่ปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของอาณานิคมของตน และยังช่วยพัฒนาประเทศให้ดีขึ้น เช่น ปรับปรุงการคมนาคม สร้างถนน ทางรถไฟ เขื่อนชลประทาน เพื่อช่วยในการเกษตร ปรับปรุงเพาะปลูกพืชที่จำเป็น เช่น ข้าว ใข้ชา อ้อย ข้าวโพด ฝ้าย และยาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมทางด้านอุตสาหกรรมในเมืองต่าง ๆ ควบคุมการใช้แรงงานของเด็กในโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี วิธีการที่รัฐบาลอังกฤษจะให้อาณานิคมของตนมีสิทธิ ในการปกครองตนเองนั้น รัฐบาลได้พิจารณาว่า ถ้าอาณานิคมใดสามารถปกครองตนเองได้ รัฐบาลอังกฤษก็ให้ปกครองตนเอง โดยวางระเบียบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. อาณานิคมใดที่มีชาวอังกฤษหรือชาวมิซาวาเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดี

ประสงค์ที่จะปกครองตนเอง รัฐบาลอังกฤษก็ยอมให้มีการปกครองตนเองได้ เช่น คานาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น

2. ถ้าชาวพื้นเมืองในอาณานิคมได้รับการศึกษาดีพอที่จะปกครองตนเองได้ อังกฤษก็ยอมให้มีโอกาสปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีสภาพนิติบัญญัติอยู่ภายใต้การดูแลของผู้สำเร็จราชการ

3. ถ้าชาวพื้นเมืองยังขาดการศึกษาอยู่ หรือเห็นว่ายังไม่เจริญพออังกฤษยังจัดการปกครองอาณานิคมนั้น ๆ ในฐานะเป็น Crown Colony

4. รัฐในอารักขา (Protectorate) ให้มีเจ้าผู้ครองของตนเอง รัฐบาลอังกฤษจะแต่งตั้งที่ปรึกษามาประจำรัฐนั้น ๆ

นโยบายในการปกครองอาณานิคมของอังกฤษนี้ ส่วนใหญ่เป็นการทำนุบำรุงให้เจริญก้าวหน้า นำเอาวัฒนธรรมตะวันตกไปเผยแพร่ แต่ก็พยายามไม่สร้างอาณานิคมนั้น ๆ ให้เป็นอังกฤษ เมื่ออาณานิคมต่าง ๆ ได้รับเอกราชไปแล้วอังกฤษก็ยังไม่ทอดทิ้ง ยังทำนุบำรุงประเทศด้วย พัฒนาเหล่านี้ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์เหล่านี้ยังทำให้ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษยังจงรักภักดีต่ออังกฤษเรื่อยมาจนทุกวันนี้

สรุป

การแสวงหาอาณานิคมของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในประเทศอังกฤษให้มีการศึกษา การปกครอง สังคม วัฒนธรรมแบบตะวันตก รัฐบาลต้องการวัตถุดิบจากอาณานิคมมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งระบายสินค้าอุตสาหกรรม ระบายพลเมือง ให้ผลประโยชน์ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ อาณานิคมที่อังกฤษไปครอบครองได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย พม่า มลายู สิงคโปร์ ฮองกง ปีนัง สหภาพอาฟริกาใต้ รัฐในอาฟริกาตะวันออกและตะวันตก เป็นต้น จากการที่อังกฤษได้อาณานิคมมากมายนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าอังกฤษเป็นชาติมหาอำนาจทางทะเลในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีอาณานิคมมากกว่าประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ ในเวลานั้น เนื่องจากอาณานิคมให้ประโยชน์ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ อังกฤษจึงมีวิธีการปกครองอาณานิคมให้มีการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย แต่ในบางประเทศที่ยังไม่สามารถปกครองตนเองได้ รัฐบาลอังกฤษจะเข้าไปดูแลให้ความปกครองอยู่ก่อน แม้ว่าอาณานิคมได้เอกราชไปแล้ว รัฐบาลอังกฤษยังไม่ทอดทิ้ง ยังคงคอยช่วยเหลือทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประเทศเหล่านี้

ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา รัฐบาลอังกฤษจึงให้ความช่วยเหลือ ช่วยพัฒนาประเทศ
เหล่านั้นในทุก ๆ ด้าน

ตัวอย่างคำถาม

1. เพราะเหตุใดจึงมีการแสวงหาอาณานิคมกันมากในคริสต์ศตวรรษที่ 19
2. จงวิจารณ์วิธีการปกครองอาณานิคมของอังกฤษ
3. อังกฤษดำเนินการอย่างไรในการเข้าครอบครองอินเดียได้สำเร็จ
4. จงกล่าวถึงสาเหตุและผลของสงครามบัวร์มาโดยสังเขป
5. อังกฤษได้รับผลประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าปกครองอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้